

Juryrapport van de eerste fase van de zevende prijsvraag
van de Eo Wijers Stichting

Beerze Reusel | IJmeer
...tegen de stroom in en met de stroom mee...

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Partners van de Eo Wijers Stichting

De Eo Wijers Stichting staat niet alleen, maar werkt zowel financieel als inhoudelijk samen met vele partners. Het Nirov heeft de werksessies ondersteund en ook financieel bijgedragen. Habiforum steunt het traject in financiële zin, is betrokken bij het inhoudelijke proces en zal zich inzetten voor het vervolg voor de lange termijn. Het Stimuleringsfonds voor de Architectuur ondersteunt de Eo Wijersprijsvraag van oudsher en draagt ook bij deze zevende editie financieel bij. De provincies Noord-Brabant, Noord-Holland en Flevoland zijn sterk betrokken bij het inhoudelijke proces en dragen ook financieel bij. Andere partners zijn de betrokken gemeenten, ministeries, waterschappen, maar ook partijen zoals Natuurmonumenten, het Staatsbosbeheer en de ANWB. Tevens is er een nauwe relatie met de Universiteit van Amsterdam en de Neprom. Deze instanties lever(d)en een inhoudelijke bijdrage door hun expertise in te zetten in de jury van zowel het voortraject als de prijsvraag.

Habiforum, www.habiforum.nl

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, www.minlnv.nl

Universiteit van Amsterdam, www.uva.nl

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, www.minvenw.nl

Ministerie van VROM, www.minvrom.nl

Stimuleringsfonds voor de Architectuur, www.archfonds.nl

Vereniging Natuurmonumenten, www.natuurmonumenten.nl

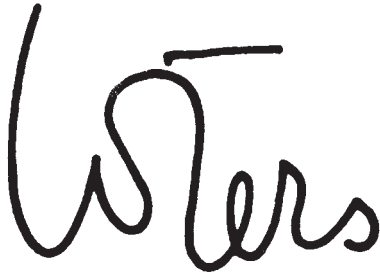
Provincie Flevoland, www.flevoland.nl

Provincie Noord-Holland, www.pnh.nl

Provincie Noord-Brabant, www.brabant.nl

NIROV, www.nirov.nl

Streekhuis Beerze Reuzel, www.streekhuis.nl

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Wijers'.

Prof. ir. Leonard Wijers (1924–1982) was als hoogleraar in Delft en als directeur van de Rijksplanologische Dienst tot 1982 een belangrijk inspirator van het ruimtelijk ontwerpen op het bovenlokale schaalniveau. In een tijd dat veel ontwerpers verstrikt leken te raken in de bestuurlijke en juridische complexiteit van de ruimtelijke ordening, propageerde hij de kwaliteit van de vorm. Wijers pleitte niet alleen voor kwaliteit van een ruimtelijke ordening van het meetbare, maar ook voor karakter en uitstraling van de ruimte. Wijers' ideeën vormen een blijvende bron van inspiratie voor de verdere ontwikkeling van het ruimtelijk beleid in Nederland.

De stichting stelt zich ten doel:

- het stimuleren van ruimtelijke vormgeving die boven het lokale belang uitstijgt;
- het stimuleren van visievorming voor mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen op lange termijn;
- het bieden van mogelijkheden aan vakgenoten in de ruimtelijke vormgeving om hun ideeën los van concrete opdrachten te presenteren;
- het stimuleren van jonge vakgenoten.

Voorwoord

De Eo Wijers Stichting stelt zich tot doel de ruimtelijke kwaliteit van Nederland op bovenlokaal niveau te bevorderen. Jammer genoeg kan je anno 2006 niet zeggen dat we de goede kant uitgaan. Dat is eigenlijk raar. Je zou toch verwachten dat bij de toegenomen welvaart er steeds hogere eisen worden gesteld aan de kwaliteit van stedelijke regio's en het landschap. Blijkbaar gaat de invloed van burgers op hun leefklimaat in ons land niet veel verder dan het eigen huis of kantoorgebouw. Daarbuiten wordt het in ieder geval steeds voller en lijkt het wel of het landschap stap voor stap versnippert en verpulvert. Er is volgens de Eo Wijers Stichting meer dan ooit in ons land behoefte aan groot denken in combinatie met visionair handelen.

Vanuit deze visie is in december 2005 de zevende Eo Wijersprijsvraag uitgeschreven. De wateropgave is daarbij als ingang genomen, omdat deze ons hoe dan ook dwingt bovenlokaal te denken en te handelen. De hoop was dat deze zevende prijsvraag voorstellen zou opleveren voor een kwaliteitsimpuls voor zowel het stroomgebied van de Beerze (Noord-Brabant) als voor het IJmeer (tussen Amsterdam en Almere). In de woorden van Dirk Sijmons, voorzitter van onze vakjury, zou het moeten gaan om voorstellen voor 'nieuwe waterstaatkundige werken, waarmee de cultuurhistorie van morgen vandaag kan worden gemaakt'.

Op 1 mei 2006 waren er 34 inzendingen binnen, 13 voor het stroomgebied van de Beerze en 21 voor het IJmeer. Alleen al de aanblik van al die panelen was indrukwekkend en hoopgevend. Daarna begon het werk van de vakjury en de beide streekjury's. Dit juryrapport doet daar verslag van. Voor het eerst in de ruim twintig jaar van het bestaan van de Eo Wijers Stichting waren meerdere jury's betrokken bij de beoordeling van de plannen. Dat maakte het jureringsproces niet makkelijker. Als voorzitter van de stichting ben ik Dirk Sijmons en de zijnen, Heleen Visser en de haren en Sjef Jonkers en de zijnen zeer erkentelijk voor hun grote betrokkenheid en inzet. Ik vertrouw erop, dat door deze aanpak het draagvlak in beide regio's is vergroot, en daarmee de kans op daadwerkelijke realisatie van enkele sleutelprojecten met hoge kwaliteit.

Hoe feestelijk de bekendmaking van de prijswinnaars voor het IJmeer en de genomineerden voor de Beerze op

30 juni 2006 ook zal zijn, anders dan bij de eerdere prijsvragen is het slechts een tussenstop op een veel langere reis. Uiteindelijk gaat het ons om de daadwerkelijke uitvoering van werken waardoor ons land er mooier van wordt. In de regio Beerze Reusel lijken de voorwaarden daarvoor op dit moment een stuk gunstiger dan in de Noordvleugel van de Randstad. In Beerze Reusel staat de streekjury onder leiding van Sjef Jonkers klaar om het stokje van de vakjury over te nemen. Daar kan het in uitvoering brengen van bovenlokale ontwerpideeën (opnieuw) worden uitgevonden. De combinatie van de twee zeer overtuigende ontwerpen die de vakjury nomineerde, samen met de vernieuwende uitvoeringsstrategie van de derde gelauwerde, moet daarvoor kunnen zorgen. De streek kan ook in de volgende fase op de steun van onze stichting rekenen.

De realisatie van sleutelprojecten die het IJmeer en omgeving een grote en noodzakelijke kwaliteitsimpuls kunnen geven, ligt veel ingewikkelder.

De bestuurlijke drukte is er erg groot, terwijl al lange tijd onduidelijk is wie voor het regionale leiderschap kan tekenen. Ook de druk van allerlei ontwikkelingen (verstedelijking, infrastructuur, recreatie, natuur en milieu, veiligheid) is groot en de strijd tussen die belangen heftig. De winnende inzendingen laten zien dat er grote mogelijkheden zijn om het IJmeer uit te laten groeien tot het Waterpark van de Noordvleugel. De kansen moeten dan wel op korte termijn verzilverd worden. Namens de stichting roep ik alle betrokkenen bij dit deel van Nederland op serieus kennis te nemen van de uitkomsten van deze prijsvraag en mee te denken over de daadwerkelijke uitvoering van de voorgestelde nieuwe waterstaatkundige werken. Welke bestuurder durft verder te kijken dan zijn of haar gebied en ambtstermijn? Op steun van onze stichting kan deze wethouder, gedeputeerde of minister bij voorbaat rekenen. De Eo Wijers Stichting neemt in ieder geval het initiatief voor een publiek debat over de uitkomsten van deze prijsvraag. Het zal niet gebeuren dat al die prachtige plannen voor het IJmeer en omgeving alleen maar mooie plannen blijven!

Bij de voorbereiding van deze prijsvraag vroeg ik Peter Glas, van Waterschap De Dommel, en Heleen Visser, toen wethouder van Almere, naar hun toekomstbeeld voor 2015. Peter zag zich in alle rust na een fietstocht door de

Vakjury

natuur een heerlijk biertje drinken met het geluid van de stromende Beerze op de achtergrond. Heleen zag zichzelf zitten met een glas witte wijn, op het terras van haar nieuwe woning in Almere aan de oever van het IJmeer, met zicht op Amsterdam in het licht van de ondergaande zon. Ik heb hen beiden beloofd dan graag met hen het glas te heffen, op de kwaliteit van leven, op een mooi Nederland. Door combinatiespel van technici met liefde voor hun vak, ontwerpers met oog voor de details en bevlogen opdrachtgevers moet dat lukken!

Hans Leeflang

Voorzitter van de Eo Wijers Stichting

De vakjury voor de zevende Eo Wijersprijsvraag bestaat uit:

Dirk Sijmons (voorzitter) – Rijksadviseur voor het Landschap

Paul Boers – RWS-RIZA

Maarten Hajer – Universiteit van Amsterdam

Albert van Hattum – Drijver & Van Hattum Management BV

Thijs Kramer – gedeputeerde provincie Zeeland

Peter Ruigrok – voormalig lid van de Raad van Bestuur van AM NV

Ada Wildekamp – zelfstandig adviseur

Inhoud

Partners
Eo Wijers
Voorwoord van Hans Leeftang
Vakjury

1] De prijsvraagopgave: ‘De zevende geen zwevende’

De route van de Eo Wijers Stichting | 10
Plangebieden en opgave | 12

2] Het oordeel van de jury

Winnaars en nominaties | 22
Het werk van de jury | 23

3] Met de stroom mee!

Juryoordeel over de inzendingen van de prijsvraag Beerze Reusel | 28
Overige inzendingen | 40

4] Tegen de stroom in!

Juryoordeel over de inzendingen van de prijsvraag IJmeer | 46
Overige inzendingen | 56

Inzenders | 67
Essays | 70
Colofon | 88

1] De zevende geen zwevende

De route van de Eo Wijers Stichting

De Eo Wijers Stichting is in 1985 opgericht. De stichting stelt zich ten doel het ontwerpen op een bovenlokaal schaalniveau te stimuleren, door het regelmatig uitschrijven van (ideeën)prijsvragen. De ruimtelijke vraagstukken in onze maatschappij vereisen volgens de oprichters een visionaire ontwerpende benadering die uitstijgt boven die van lokale en incidentele oplossingen. Door vooral ook jonge vakgenoten kansen te geven om hun ideeën los van concrete opdrachten te presenteren, wil de stichting het gedachtegoed van Eo Wijers uitdragen. Tot nu toe heeft de stichting zes ideeënprijsvragen georganiseerd, die ieder veel invloed hadden op de vakdiscussie en op de emancipatie van het regionaal ontwerpen.

Aan de keuze van de opgave en het plangebied lagen steeds actuele kwesties en trends in de theorie en de praktijk van het ruimtelijk ontwerp ten grondslag. Onafhankelijke jury's zorgden voor vakkundige beoordelingen. Na elke prijsvraag maakte steeds een andere instelling een plananalyse, waarmee de stand van denken over het bovenlokale ruimtelijk ontwerpen in kaart werd gebracht.

De zevende geen zwevende

In 2004 besloot de stichting een nieuwe inhoud te geven aan haar oorspronkelijke doelstelling, vanuit de vaststelling dat de bovenlokale ontwerp-opgave in Nederland goed tot ontwikkeling is gekomen. Ook bleek in de zes voorgaande prijsvragen dat ontwerpers steeds beter overweg kunnen met het regionale schaalniveau.

Knelpunt blijkt telkenmale het organiseren van het opdrachtgeverschap op regionaal niveau. De doorwerking van de inzichten uit de prijsvragen maar ook de regionale praktijk zelf, zijn weerbarstig vanwege het ontbreken van een duidelijke opdrachtgever of zelfs een duidelijke probleemeigenaar.

Daarom staat in de zevende prijsvraag van de Eo Wijers Stichting het opdrachtgeverschap centraal, en is op zoek gegaan naar ambitieuze besturen of bestuurlijke samenwerkingsverbanden die 'het regionale gat' kunnen dichtten.

Bovendien staat de koppeling van planvorming en uitvoering nadrukkelijk in de aandacht in een nieuw Eo Wijerstraject. Dit sluit aan op de huidige veranderde stu-

ringsfilosofie voor ruimtelijke ontwikkeling.

Ontwikkelingsplanologie, decentralisatie en uitvoering staan daarin centraal. De zevende Eo Wijersprijsvraag is kortom niet op zoek naar zwevende ideeën maar naar een stevige impuls voor de praktijk van het bovenlokale ruimtelijk ontwerp.

Water

Nederland moet mooier en veiliger. Water speelt hierbij een belangrijke rol. Wateroverlast en verdroging veroorzaken schade en overlast. Maar water is ook een bepalend onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit. De Eo Wijers Stichting ziet het watervraagstuk als dé uitdaging voor ruimtelijke ontwikkeling in Nederland op dit moment. Gelukkig blijven calamiteiten tot nu toe uit, maar de keerzijde daarvan is dat de belangstelling voor het thema water bij burgers, organisaties en bestuurders gering blijft. De centrale verantwoordelijkheid ligt bij de waterschappen. Met deze prijsvraag roept de Eo Wijers Stichting de waterschappen op om ook de culturele component van de wateropgave in hun plannen te betrekken. De toepassing van het adagium 'vasthouden, bergen en dan pas afvoeren' leidt immers tot oplossingen die vrijwel alle andere vormen van ruimtegebruik raken. Voor dergelijke ingrijpende oplossingen zou het algemene bestuur (de provincie) de verantwoordelijkheid moeten dragen en niet een doeldemocratie zoals de waterschappen. Andere organisaties voelen zich vaak wel verbonden met, maar niet verantwoordelijk voor de wateropgave. Gebrek aan initiatief kenmerkt zodoende het regionale watervraagstuk.

Ruimte voor Realisatie

Voorbeeldprojecten moeten de kans vergroten om plannen daadwerkelijk te realiseren. Het gaat dan vooral om kleinere gebiedsgerichte projecten waarbij verschillende partners het project financieel kunnen dragen. Het moeten projecten zijn waarbij leiderschap gewaardeerd en gestimuleerd wordt. Ook zijn er mogelijkheden om het gevoel van urgentie bij burgers, organisaties en bestuurders te vergroten. Hierbij valt te denken aan een nieuwe rol voor het regionaal ontwerp, het beïnvloeden van de publieke opinie en het beter delen van kennis en ideeën.

De overheid kan niet slagen zonder de medewerking van anderen. Samen kunnen we Nederland mooier en veiliger maken. Met, voor, door, over en op WATER.

De zevende prijsvraag: een nieuwe richting

De stichting heeft een netwerk van opdrachtgevers gevormd. Samen met hen is de zevende prijsvraag voorbereid. In de voorronde zijn twee prijsvraagregio's geselecteerd die samen met de Eo Wijers Stichting de kwaliteitsslag willen maken. Eén in hoog en één in laag Nederland: Beerze Reusel en IJmeer.

In de regio IJmeer is – vanuit een integrale benadering van waterbeheer, verstedelijking, natuurontwikkeling en mobiliteitsplanning – naar de inrichting van de drie oevergebieden gekeken. In het reconstructiegebied Beerze Reusel is de opknopbeurt van de Beerze en zijn nieuwe functie als robuuste ecologische verbindingzone als uitwerking gekozen.

De twee regio's verschillen aanzienlijk, maar de opgaven hebben ook gezamenlijke kenmerken: de schaal is bovenlokaal en er zijn meerdere opdrachtgevers bij betrokken. In beide regio's speelt de ambitie om de rol van het water in het publieke domein te versterken, om het water van de 'achterkant' naar de 'voorkant' te brengen. De mensen in beide regio's moeten deze gebieden ervaren als 'ons IJmeer' en 'onze Beerze'.

Behalve overeenkomsten, zijn er aanzienlijke verschillen in dynamiek en in de fase van planvorming. De planvorming is in Beerze Reusel verder gevorderd dan bij het IJmeer. In Beerze Reusel is de stap naar concrete uitvoering al aan de orde en ook de opdrachtgeversituatie is daar verder uitgekristalliseerd.

Bij het IJmeer is ongeveer drie jaar geleden het samenwerkingsverband Verkenning IJmeer opgericht met het doel de toekomstmogelijkheden van het gebied nader te verkennen. De fase van een concreet plan en een eenduidige opdrachtgever is echter nog niet in zicht.

De prijsvraag is op maat uitgeschreven per regio: afhankelijk van de fase van planvorming en ontwikkeling en de mogelijkheid om daadwerkelijk tot uitvoering over te gaan – maar voor beide regio's moet de prijsvraag de uitvoering dichterbij brengen.

De prijsvraag voor IJmeer

De ideeënprijsvraag voor IJmeer heeft als centrale thema's water en natuur, versterken van het opdrachtgeverschap en uitvoerbaarheid.

Vanuit een globale visie op het IJmeer moeten de inzendingen inzoomen op drie oevergebieden en daarvoor meer gedetailleerde uitwerkingen met (natuur- en civiel-)technische details inleveren. Dit zijn voorbeelduitwerkingen, die zicht moeten bieden op de koppeling tussen de regionale ontwikkeling en de ontwikkeling van de oevers. Sluitstuk is een visie op het concrete vervolgtraject, met aandacht voor organisatie, investeringsstrategie en opdrachtgeverschap.

De prijsvraag voor Beerze Reusel

De ideeënprijsvraag voor Beerze Reusel bestaat uit twee fasen. Aan de prijsvraag is een inspanningsverplichting tot uitvoering gekoppeld. Centraal in de prijsvraag staan de relaties tussen regionaal ontwerp en uitvoering en aandacht voor inhoud, draagvlak en realisatie. In de eerste, openbare fase van de prijsvraag zijn (ontwerp)ideeën gevraagd op het niveau van het stroomgebied, de robuuste ecologische verbinding en een aantal sleutelprojecten. Maximaal vier genomineerden gaan door naar de tweede fase, die het karakter heeft van een besloten prijsvraag. Deze uitwerkingsfase heeft tot doel de verdere uitwerking samen met betrokken partijen in de streek. Bij de start van de uitwerkingsfase wordt per sleutelproject een bijeenkomst met stakeholders georganiseerd. De genomineerden moeten daar met hun ontwerpideeën de belanghebbende partijen en betrokken stakeholders overtuigen. Op basis van deze bijeenkomsten worden de nadere formulering van de opgave, de beoordelingscriteria en het programma van eisen voor de uitwerkingsfase geformuleerd.

Ideeënprijsvraag IJmeer: 'Nieuwe randen voor het IJmeer'

Het IJmeer

Sinds eind 2003 verkent een zestal partijen (Natuurmonumenten, het Staatsbosbeheer, ANWB, Rijkswaterstaat en de gemeenten Almere en Amsterdam) de ontwikkelingsmogelijkheden voor het IJmeer. Deze samenwerking, onder de vleugels van de Vereniging Delta-metropool, heeft in 2004 geresulteerd in het rapport 'Verkenning IJmeer: naar een Waterpark voor de Noordvleugel'.

Eind 2004 namen de zes partijen vervolgens het initiatief om een gezamenlijke toekomstvisie te maken. De provincies Noord-Holland en Flevoland sloten zich aan bij Verkenning IJmeer en het ministerie van Verkeer en Waterstaat is namens het rijk (en daarmee mede namens de ministeries van VROM en LNV) formeel deelnemer aan het werkproces. Ook de gemeente Muiden heeft zich bij het project gevoegd.

In 2005 is de visievorming tot stand gekomen. Via interviews en workshops is de betrokkenheid en kennis van organisaties en experts gemobiliseerd. De daaruit resulterende visie, fungeert als onderlegger en startpunt voor deze prijsvraag.

Volgens de visie heeft het IJmeer veel potenties om te veranderen in een zeer aantrekkelijk gebied met ruimte voor natuur, recreatie én verstedelijking. Voorwaarde is dat deelbelangen en investeringen worden gebundeld, en nationale (water en ecologie), regionale (recreatie en verstedelijking) en lokale opgaven (oevers) worden gecombineerd. Dit zijn dan ook de ingrediënten voor het toekomstige waterpark van de Noordvleugel. De prijsvraag vraagt aandacht voor de meerdere schaalniveaus waarop de opgave zich afspeelt: van ontwikkeling van de regio tot drie concrete kustvakken.

Waterpark van de Noordvleugel

De prijsvraag 'Nieuwe randen voor het IJmeer' speelt zich af in een gebied dat op diverse schaalniveaus een belangrijke positie inneemt. Op nationale schaal vormt het IJmeer een schakel in de 'natte as' die de Waddenzee verbindt met de Zeeuwse delta. Het IJmeer maakt ook deel uit van de landschapsstructuur van de Noordvleugel van de Randstad, als natte structuur tussen Almere en Amsterdam. Van regionale betekenis zijn de randen van het IJmeer, die bestaan uit dijken met hun buitendijkse

oeverzone en binnendijkse achterland. Ten slotte zijn er vele specifieke plekken met unieke en uiteenlopende karakteristieken, verspreid over de verschillende oevers. Tezamen bepalen deze componenten de betekenis van het plangebied.

Anders omgaan met land-waterovergang

Op dit moment ligt er op veel plekken langs de oevers van het IJmeer een harde, waterstaatkundige rand. Dit traditionele dijkprofiel in de overgangszone van land naar water heeft op sommige plekken zeer waardevolle typisch Hollandse landschappen opgeleverd, die zeker gerespecteerd moeten worden. Maar het kan beter. De harde rand is overwegend monofunctioneel, alleen gericht op veiligheid, terwijl bijvoorbeeld ecologie en recreatie er maar moeizaam aan bod komen. Een natuurlijker en geleidelijker overgang tussen land en water kan de natuurkwaliteiten enorm vergoten. Dit vergt echter wel het veranderen van peilregime in het Markermeersysteem, waarachtig geen sinecure. Ook voor de recreatie kan het IJmeer aanzienlijk aantrekkelijker worden gemaakt door de harde rand aan te passen voor oeverrecreatie, pleziervaart, jachthavens, enzovoort. Ten slotte bieden de randen nu maar weinig mogelijkheden voor de aanleg van aantrekkelijke woonmilieus. Bouwen op of over de dijk kan, in relatie tot de kwaliteit van het binnendijkse land, ongekende kwaliteiten voor wonen en andere stedelijke functies (waterfront) opleveren.

De uitdaging

De uitdaging bestaat uit het omvormen van de oevers van een monofunctioneel element in het landschap naar een integraal multifunctioneel landschap, waarin waterbeheer, natuur, recreatie, stedelijke ontwikkeling, cultuurhistorie en landbouw samengaan. Van een civiel-technische aanpak met slechts dijken naar een combinatie van functies en belangen, waarbij het buitendijkse met het binnendijkse wordt verbonden. Ook wil de prijsvraag een belangrijke bijdrage leveren aan de maatschappelijke discussie over het gebied.

De prijsvraagopgave: inzoomen op de randen

Vanuit een globale visie op het totale IJmeer (als Waterpark van de Noordvleugel) moeten de inzendingen inzoomen op de drie randen van het meer. De nadruk van de ontwerpogave ligt op de oeverzones binnen de regionale context. De oeverzone bestaat uit de waterkering en het binnen- en buitendijks gebied. Als grove maat kan 500 meter aan weerszijden worden aangehouden.

Daarbinnen kunnen voor de oplossing karakteristieke uitsneden worden genomen. Deze randen zijn:

Rand 1: Waterland: steile middeleeuwse kleidijken

De Waterlandse kust staat bekend om zijn grote cultuurhistorische, landschappelijke, natuurlijke en recreatieve waarden. Het ontwikkelen van (extensieve) recreatieve mogelijkheden en ecologische land-waterrelaties, op geschikte plaatsen, is hier gewenst. Een behoedzame strategie is noodzakelijk vanwege de gaafheid en kwetsbaarheid van het gebied. Anderzijds vormen de nabijheid van de stad en de dreigende teloorgang van het traditionele agrarisch gebruik, aanleiding te zoeken naar nieuwe gebruikers en kostendragers.

Rand 2: Tussen Amsterdam en 't Gooi: gefragmenteerde kustlijn

De kustlijn tussen IJburg en Muiderberg is gefragmenteerd en bevat een bonte verzameling interessante plekken, zoals de cultuurhistorische parel Muiderslot, weide-winkel avant la lettre Maxis, natuurgebied de Vijfhoek en het Kruitfabriekterrein. Zijn er mogelijkheden om kwaliteit toe te voegen, intensieve en extensieve recreatieve mogelijkheden te ontdekken, de ecologische potenties in de land-waterovergang te benutten en de panorama's te versterken?

Rand 3: Flevoland: twintigste-eeuwse brede dijkprofielen

De dijken rondom Flevoland dienden tot nu toe slechts voor het beschermen van de polderbewoners tegen het water van het IJsselmeergebied. De voorziene groei van Almere tot een grote en complete stad vereist het toevoegen van unieke kwaliteiten. De lange kustlijn van Almere biedt hiervoor enorme kansen. Het langs de kuststrook (binnen- en buitendijks) bevorderen van ecologie, recreatie en verstedelijking biedt mogelijkheden voor uiteenlopende, bijzondere waterfrontmilieus.

Eisen aan de inzendingen

Het samenwerkingsverband Verkenning IJmeer heeft in zijn rapport 'Verkenning IJmeer: naar een Waterpark voor de Noordvleugel' de basis gelegd voor een visie op het IJmeer. Vanuit deze visie op hoofdlijnen kregen de deelnemers van de prijsvraag vier vragen voorgelegd:

1. Interpretatie van de visie

Hoe kan een Waterpark IJmeer er uitzien binnen het aangegeven kader?

Het uitwerken van de kaders en de term 'Waterpark van de Noordvleugel' vormen het startpunt voor de prijsvraag. (Poster A0, kaart, schaal 1:25.000)

2. Ruimtelijke visie op de randen

Wat betekent de interpretatie van de visie voor de randen van het IJmeer en hoe kan dat ontwerptechnisch worden vertaald?

Dit vormt het hart van de prijsvraagopgave. Vertaal de interpretatie van het waterpark naar ontwikkelingsbeelden voor de drie oevers. Welke inrichting van de drie verschillende oevers is denkbaar, geredeneerd vanuit het waterpark? Wat voor karakter krijgen de drie oevers?

Welke functies gaan waar samen, welke ontwikkelingen moeten worden afgeremd en welke gestimuleerd?

Welke ontwikkelingsstrategieën passen bij deze beelden?

Wat zijn kortetermijnacties en wat zijn langetermijnacties, rekeninghoudend met het 'meegroeien' van de kustverdediging, de veelheid aan betrokken partijen en de planologische en juridische situatie? Welke technische maatregelen (op hoofdlijnen) zijn noodzakelijk? Wat zijn de consequenties voor de omgeving? Hoe is de interactie tussen de randen van het IJmeer onderling en die tussen de randen en de regio? (Poster A0, kaart, schaal 1:10.000. Het kaartbeeld heeft betrekking op delen van de drie verschillende randen)

3. Specifieke plekken

Welke plekken in de drie randen moeten worden doorontwikkeld? Geef een uitwerking op een onderwerp naar keuze per oever.

Geef een meer gedetailleerde uitwerking van voorbeeldprojecten. Dit is bedoeld als ideeënaanjager, mede gericht op technische details. (Poster A0, 3x kaart, schaal 1:2.500)

4. Een visie op het vervolgtraject

Hoe kan een succesvol vervolg totstandkomen?

Doelstellingen

- Het creëren van inzichten die uitvoering dichterbij kunnen brengen. De inzichten bestaan uit ruimtelijke, financiële, communicatieve en procesmatige aspecten.
- Een bijdrage leveren aan de conceptontwikkeling van het IJmeer, vooral een verdere operationalisatie van de term Waterpark en het vertalen daarvan naar de verschillende oevers.
- Het leveren van een bijdrage aan de maatschappelijke discussie over het gebied.

Beoordelingscriteria

De prijsvraag is een vervolg op de Toekomstvisie van het samenwerkingsverband Verkenning IJmeer. Daarin staat de noodzaak van een integrale benadering voorop om de basiskwaliteiten van het IJmeer (natuur en water) te behouden en zo mogelijk te versterken. Bij de beoordeling van de inzendingen worden de volgende toetsingscriteria gehanteerd:

- De plannen moeten een momentum creëren, overtuigen van de *sense of urgency* nu iets goeds te doen, omdat anders kansen vervliegen.
- De plannen moeten integraal zijn en vooral creativiteit rond de wateropgave stimuleren. Veiligheid tegen wateroverlast staat voorop, de manier om dat te verzekeren staat vrij.
- Waterkwaliteit, natuurwaarden (omvang en diversiteit) en recreatiemogelijkheden (omvang en diversiteit) moeten aanmerkelijk toenemen.
- Verwevenheid van rood, groen en blauw is essentieel voor gewenste kwaliteit van het stedelijk netwerk Noordvleugel, in de traditie van de Hollandse stad-landconfiguratie.
- Invoeging van diverse (passende) stedelijke functies achter, op en/of over de dijk is ook van belang voor cofinanciering van natuur- en recreatiefuncties.
- De plannen moeten voorstellen bevatten voor het realisatietraject wat betreft (meervoudig) opdrachtgeverschap, (financiële) haalbaarheid en communicatiestrategie.

Ideeënprijsvraag Beerze Reusel: 'Robuuste ecologische verbinding langs de Beerze'

In het kader van het project Revitalisering Landelijk Gebied zocht de provincie Noord-Brabant de afgelopen jaren samen met de streek naar kansen voor het Brabantse platteland om landbouw, natuur, water en recreatie beter tot hun recht te laten komen. Ook de plattelandseconomie en de leefbaarheid behoeven versterking. De reconstructieplannen vormen de basis voor een integrale opknapbeurt voor het platteland van Brabant. Het realiseren van een robuuste ecologische verbinding langs de Beerze is een van de opdrachten voor de Reconstructiecommissie Beerze Reusel in het kader van de uitvoering van het Reconstructieplan Beerze Reusel. Hier liggen kansen om het beekdal van de Beerze te ontwikkelen als nieuwe cultuurdrager van het toekomstige reconstructielandschap. Behalve het realiseren van doelstellingen voor natuur en water zijn ook combinaties met landbouw, recreatie en dorpsontwikkeling mogelijk. Deze opgave heeft ook betekenis voor het versterken van de eigen identiteit van de streek, gebaseerd op de landschappelijke en cultuurhistorische karakteristieken van het gebied en de betekenis van het gebied voor de bewoners.

Het plangebied: drie niveaus

De prijsvraag speelt zich af op drie schaalniveaus. Het eerste niveau is het stroomgebied van de Beerze. Dit stroomgebied ligt grotendeels in het reconstructiegebied Beerze Reusel met uitlopers in de reconstructiegebieden Meierij en Boven-Dommel. Het tweede niveau wordt bepaald door de robuuste ecologische verbinding, gelegen binnen het stroomgebied van de Beerze. Deze verbin-

ding – onderdeel van de ecologische hoofdstructuur – moet een belangrijke schakel worden in het netwerk tussen de grote natuurzones in Beerze Reusel. Daarnaast kunnen de oost-westrelaties tussen de drie typen gebieden (landbouw, natuur en dorpen) worden versterkt. Op het derde niveau zijn vier sleutelprojecten in beeld, die bepalend zijn voor de realisatie en uitvoering van de robuuste verbinding. Deze drie niveaus zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en relevant voor de afbakening van het plangebied en de prijsvraagopgave (zie plankaart).

Stabiliseren en revitaliseren

De Beerze is momenteel nauwelijks meer ruimtelijk herkenbaar. De beken zijn rechtgetrokken en dienen voor een zo snel mogelijke afvoer van overtollig water. Het omliggende landschap is ingericht met het oog op de intensieve en hoogproductieve landbouw. Inmiddels is een start gemaakt om de veerkracht van het watersysteem te herstellen (stabiliseren). In het stroomgebied van de Beerze zijn meerdere projecten voor waterberging en beekherstel uitgevoerd of nu in uitvoering, zoals Viermannekesbrug en Westelbeersbroek. Hiermee wordt een voorzichtig begin gemaakt met het watersysteem van de toekomst. Aanvankelijk staat de structuurverrijking van het landschap voorop. Dat levert een bijdrage aan de veerkracht van natuurlijke processen, en daarmee aan het zuiverend vermogen van het systeem (revitaliseren).

Het Reconstructieplan Beerze Reusel is in opdracht van de provincie Noord-Brabant ontwikkeld door de Reconstructiecommissie Beerze Reusel. Deze commissie is samengesteld uit vertegenwoordigers van gemeenten, het waterschap, belangenorganisaties vanuit onder andere landbouw, natuur en milieu en recreatie en het midden- en kleinbedrijf, met de provincie Noord-Brabant, het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven en het rijk als adviseurs. Bij de uitvoering van het reconstructieplan speelt de reconstructiecommissie een belangrijke rol. Zij fungeert op regionaal niveau als de stimulator en de organisator van het proces in de streek en heeft hiervoor met het Streekhuis Beerze Reusel een unieke vorm van regionale samenwerking opgezet. Beerze Reusel is van groot landschappelijk en ecologisch-hydrologisch belang. Dit gebied vormt een groene en landelijke buffer tussen de Brabantstadsteden Tilburg en Eindhoven en sluit aan op het Nationaal Landschap Het Groene Woud.

De opgave: drie (ontwerp)opdrachten voor de openbare ideeënfase

De opgave voor de ideeënfase bestaat uit drie opdrachten, over het realiseren van de robuuste ecologische verbinding langs de Beerze.

1. Geef een visie op het stroomgebied van de Beerze, in relatie tot het realiseren van de robuuste ecologische verbinding. Welke functionele en ruimtelijke innovaties zijn denkbaar? Hoe kunnen de structuur van het landschap en kwaliteit van het milieu verbeteren?
2. Maak een regionaal ontwerp voor de robuuste ecologische verbinding. Op welke wijze kan het nu vrijwel onzichtbare beekdal van de Beerze een nieuwe structuurdrager vormen voor het toekomstige reconstructielandschap van Beerze Reusel? Hoe kan er een meerzijdig en multifunctioneel landschap gecreëerd worden met een mix van waterbeheer, natuur, landbouw, recreatie en dorpsontwikkeling?
3. Geef een ruimtelijke uitwerking aan minimaal één sleutelproject met zicht op uitvoering:
 - het beekdal van de Groote Beerze (tussen Moerasbos Hapert en de doorgaande weg Netersel- Casteren);
 - het beekdal van de Kleine Beerze (tussen Hillestraat en Baesterdijk);
 - de bovenlopen van de Groote Beerze (Aa of Goorloop en Dalemstroompje vanaf de Kempische Grensbossen tot aan Goorland);
 - dorpen aan de beek (Bladel-Hapert, Spoordonk, Middelbeers, Oostelbeers en Casteren).

Onderbouw deze uitwerking in ruimtelijk-functioneel, technisch, financieel, organisatorisch en communicatief opzicht. Hiernaast mag de ontwerpvisie worden uitgewerkt in een zelf aangedragen sleutelproject.

Doelstellingen

De doelstellingen van deze prijsvraag zijn:

- het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het beekdal van de Beerze en zijn directe omgeving vanuit het perspectief van het realiseren van een robuuste ecologische verbinding langs de Beerze;
- het verkrijgen van draagvlak bij stakeholders voor de sleutelprojecten, op basis van een ontwerpvisie, ten behoeve van het vergroten van de realisatiekansen voor de robuuste ecologische verbinding langs de Beerze;

- het voorstelbaar maken van de realisatie van de sleutelprojecten voor de robuuste ecologische verbinding, vanuit een uitvoeringsgerichte benaderingswijze;
- het creëren van inzichten die bijdragen aan het dichterbij brengen van de uitvoering. Het inzicht bestaat uit ruimtelijke, financiële, communicatieve en procesmatige aspecten.

Beoordelingscriteria

De inzendingen draaien om ontwerpideeën voor het stroomgebied, de robuuste ecologische verbinding en de sleutelprojecten. Ze worden beoordeeld volgens onderstaande criteria:

- het plan moet overtuigen van de noodzaak nu iets goeds te doen, omdat anders kansen vervliegen voor de realisering van de robuuste ecologische verbinding;
- het plan moet een domino-effect op gang brengen voor deelprojecten in samenhang met de realisatie van de robuuste ecologische verbinding;
- het plan moet integraal zijn en vooral de creativiteit rond de wateropgave stimuleren;
- het plan moet de mogelijkheden van de robuuste ecologische verbinding langs de Beerze uitbuiten, en inzicht geven in vernieuwende, originele en kansrijke functiecombinaties, de mate van robuustheid en ecologische effectiviteit en de manier waarop economische, ecologische en sociaal-culturele opgaven met elkaar verbonden zijn.
- het plan moet de streekidentiteit versterken en een verankering hebben in de *branding* van Beerze Reusel;
- het plan moet het werkproces van de realisatie van de ecologische verbinding van de Beerze versterken zodat lopende projecten niet gefrustreerd maar juist versneld worden;
- het plan moet inzicht verschaffen in de haalbaarheid van sleutelprojecten in ruimtelijk-functioneel, technisch, financieel, organisatorisch en communicatief opzicht;
- het plan moet stakeholders kunnen enthousiasmeren om deel te nemen aan de uitvoering.

Streekjury

De Streekjury Beerze Reusel bestaat voor de helft uit juryleden van partijen die aan de uitvoering kunnen bijdragen, te weten de gemeenten Eersel, Bladel en Oirschot, Waterschap De Dommel en de provincie Noord-Brabant. De andere helft van de jury wordt gevormd door juryleden die draagvlak inbrengen, de zogenaamde 'begeesterde Beerzenaren'. Zij vertegenwoordigen de streek en hebben kennis van natuur, landbouw, cultuurhistorie en landschap, verbrede plattelandseconomie en de sociaal-culturele aspecten in het gebied van de Beerze. Sjef Jonkers, voorzitter van de reconstructiecommissie Beerze Reusel, is de voorzitter van de streekjury. Hij wordt bijgestaan door Frank van der Steen van de provincie Noord-Brabant in de rol van secretaris. Ondersteuning wordt verzorgd door Bas Verbruggen van BügelHajema Adviseurs, Rien van den Berg, adviseur namens de Eo Wijers Stichting, Marion Greidanus vanuit de provincie Noord-Brabant en Dick Boland van het Waterschap de Dommel.

De Streekjury Beerze Reusel bestaat uit:

Ad van de Akker	landbouw
Theo Coppens	verbrede plattelandseconomie
Jac Duijf	sociaal culturele aspecten
Jos Duis	gemeente Bladel
Emile van Esch	cultuurhistorie en landschap
Ine van de Gaarden	natuur
Peter Glas	Waterschap de Dommel
Roeland van Hooff	gemeente Eersel
Sjef Jonkers	voorzitter Streekjury
Ted van de Loo	gemeente Oirschot
Frank van der Steen	secretaris Streekjury
Joep Thönissen	provincie Noord-Brabant

2] Het oordeel van de jury

Winnaars en nominaties

Winnaars IJmeer

De *eerste prijs* voor de ideeënprijsvraag is gewonnen door de inzending Markeroog, ingezonden door West 8 urban design & landscape architecture bv (Adriaan Geuze, hoofdverantwoordelijke), Boskalis bv (Marco Tanis), AT Osborne (Albert de Vries) en Witteveen + Bos (M. Klinge). De *tweede prijs* kende de vakjury toe aan de inzending De IJ-werken, door Rob van Dijk (hoofdverantwoordelijke, Dijk&co Landschapsarchitectuur), Annemiek Diekman (Annemiek Diekman Landschapsarchitecten), Karin Laglas, Inge Paessens, Merijn Groenhart, Wouter Veldhuis, Sybrant van der Werf en Tobias Woldendorp (team stad®io, DSP-groep).

De prijswinnaars kregen beide 15.000 euro, de helft van het beschikbare prijzengeld.

De vakjury verwacht dat deze beide inzendingen een belangrijke bijdrage leveren aan het publieke en politieke debat over de toekomst van de regio rondom het IJmeer, de Noordvleugel van de Randstad.

Beide plannen brengen, naar het oordeel van de jury, de bestaande IJmeervisies een stap verder en beide kunnen ze de betrokken partijen inspireren om patstellingen te doorbreken. Samen bieden Markeroog en De IJ-werken een perspectief voor een creatieve integrale benadering van de regio.

Het was een nek-aan-nekrace waar Markeroog naar het oordeel van de vakjury als winnaar uitkwam. In een visonaire configuratie van Amsterdam, Almere en Markeroog ontstaat een binnenmeer van ongekende omvang en hoge ecologische en recreatieve waarde. Door de ecologie en waterhuishouding letterlijk als basis te nemen raakt Markeroog het hart van de discussie en dwingt betrokken partijen wezenlijke keuzes te maken.

Nominaties Beerze Reusel

De prijsvraag voor Beerze Reusel bestaat uit twee fasen, een ideeënprijsvraag en een uitwerkingsfase. Die uitwerkingsfase moet de uitvoering naderbij brengen. Zo wordt het motto waargemaakt van de zevende prijsvraag van de Eo Wijers Stichting: ruimte voor realisatie.

De vakjury mocht volgens het prijsvraagreglement maximaal vier inzenders nomineren voor deze uitwerkingsfase. De vakjury is, gehoord de streekjury, tot een nominatie gekomen van ideeën, die naar zijn mening het proces

in Beerze Reusel inhoudelijk en procesmatig kunnen versterken.

De vakjury nomineerde twee inzendingen voor de uitwerkingsfase.

De *eerste nominatie* is de inzending Waterdrager ingezonden door Witteveen+Bos Raadgevende Ingenieurs BV (hoofdverantwoordelijke) (Leonie Koops, Aniel Balla) en Landschappartners.

De *tweede nominatie* is De Beerze op waterbasis, ingezonden door Grontmij Nederland bv Cluster Zuid (R.H.A. Brinkhof, hoofdverantwoordelijke).

Deze twee teams kunnen meedingen naar de hoofdprijs in de uitwerkingsfase. De vakjury stelt voor dat de streekjury op korte termijn met de inzenders gezamenlijk, voor ieder een of twee sleutelprojecten selecteert.

De vakjury verwacht dat deze inzenders enerzijds een visie op het schaalniveau van het stroomgebied kunnen formuleren en anderzijds een of twee sleutelprojecten snel kunnen tot uitvoering kunnen brengen binnen de lopende planprocessen in Beerze Reusel. Daarvoor krijgt ieder genomineerd team 15.000 euro.

Het overige prijzengeld van 10.000 euro reserveert de vakjury voor een onderzoeksopdracht aan de inzenders van 'xΩx': Jan Maurits van Linge en Henk de Wit (hoofdverantwoordelijke), John Arkes, Frederique Huijgen, Mariëlle Kuijpers. Dit onderzoek vormt een apart spoor binnen de uitwerkingsfase en de inzenders dingen niet mee naar de hoofdprijs.

De vakjury beveelt de streekjury aan om samen met deze laatste inzenders nader onderzoek te doen naar de extra mogelijkheden van instrumentele innovaties als verhandelbare ontwikkelingsrechten, afroming, verevening en gezamenlijke grondexploitaties.

Het werk van de jury

Bij deze prijsvraag is gekozen voor een getrappt model met een vakjury en een streekjury. De vakjury is deskundig in het organiseren van opdrachtgeverschap en het koppelen van ontwerp aan uitvoering op bovenlokaal niveau. De streekjury heeft bestuurlijke wortels in de regio, beschikt over gebiedskennis, kan het draagvlak voor de verschillende inzendingen op waarde schatten, legt de koppeling met lopende planvorming en heeft zicht op realisatiekansen.

De rol van de vakjury wisselt tijdens de verschillende fasen van de prijsvraag en is meer omvattend dan tijdens eerdere edities van de Eo Wijersprijsvraag.

Een deel van de vakjury vervulde tijdens de voorbereiding van de prijsvraag al een belangrijke ondersteunende rol bij de formulering van de opgaven en de selectie van voorbeeldprojecten ter realisatie van regionale plannen. In de eerste fase van de prijsvraag had de vakjury een leidende rol. De vakjury beoordeelde de inzendingen, bepaalde de prijswinnaars van de ideeënprijsvraag voor het IJmeer en nomineerde een aantal inzenders voor de uitwerkingsfase van Beerze Reusel. De streekjury's adviseerden de vakjury in deze fase welke inzendingen aansluiten bij lopende planvorming, welke kunnen rekenen op draagvlak bij de bevolking in de regio en over de uitvoeringsaspecten van de inzendingen.

In de uitwerkingsfase voor Beerze Reusel draaien de rollen om. Dan beoordeelt de streekjury de uitgewerkte inzendingen. De vakjury adviseert de streekjury vooral op inhoudelijke aspecten.

De aanloop

Nadat de uiterste inleverdatum op 1 mei verstreken werd al het materiaal van de 34 inzendingen uitgepakt, geordend en gecontroleerd op formele aspecten, en vervolgens naar het Schip van Blaauw in Wageningen gebracht. Dit was in mei de thuisbasis voor de vakjury. De A0-panelen werden gedigitaliseerd en samen op één cd-rom gezet. De essays en samenvattingen werden gekopieerd en gebundeld. De leden van de vakjury en streekjury's hadden op 5 mei ieder een pakket met essays, samenvattingen en de cd-rom ontvangen.

De zevenkoppige vakjury kwam op 12 en 19 mei bijeen in het Schip van Blaauw.

Voorselectie door de vakjury (12 mei)

De eerste jurydag begon met het nogmaals bekijken van de A0-panelen en -posters, waarna een eerste indeling werd gemaakt in afvallers, twijfelgevallen en kanshebbers. Gekeken werd naar creativiteit en realiteit, volledigheid en integraliteit, helderheid en presentatie.

Vervolgens bekeek de gezamenlijke jury alle inzendingen nogmaals en voorzag ze van commentaar. 6 van de 13 inzendingen voor Beerze Reusel en 11 van de 21 voor IJmeer vielen in deze ronde af.

De streekjury's adviseren (19 mei)

In de tweede week van mei hadden de streekjury's ieder de beschikking over de originele inzendingen voor hun gebied. In die week konden zij daardoor ieder in uitgebreide sessies de inzendingen bestuderen en bediscussiëren. Met name in Beerze Reusel was dit een intensief proces waar de gehele streekjury actief bij betrokken was. Bij de opstelling van het advies door de streekjury voor IJmeer was slechts een deel van de juryleden actief betrokken. In de week daarna stelden de secretarissen van de streekjury's het advies op schrift. Dat advies werd op 19 mei aan de vakjury voorgelegd, wat vaak gepaard ging met indringende discussies.

Het *advies voor IJmeer* werd toegelicht door IJmeer-voorzitter Heleen Visser-van der Weele, voormalig wethouder van de gemeente Almere. Dit advies was – met haar hulp en die van Eric Mackay, voormalig wethouder van de gemeente Muiden – opgesteld door de secretaris van de streekjury, Jos Lambrechtsen. Opvallend bij deze streekjury was het aantal absenties. Zou dat te wijten zijn aan de bestuurlijke patstelling rond het IJmeer?

De streekjury selecteerde uit de inzendingen 7 plannen: Hydropolis, Lely's water, IJ-werken, Licht, Plan-B, Markerroog en IJmere aan zet. De jury liet vooral het criterium 'openhouden van het IJmeer' zwaar wegen, omdat de openheid een van de grootste krachten van het gebied is. In deze inzendingen herkent de streekjury een (vernieuwende) ideevorming, een redelijke kans op draagvlak in de regio en aansluiting op de lopende planvorming en heersende opvattingen.

Het *advies voor Beerze Reusel* werd ingeleid door Sjef Jonkers, voorzitter van de streekjury Beerze Reusel. Jonkers deed enthousiast verslag van het juryproces en

prees de inzet van de gehele streekjury. Daarna gaf Frank van der Steen, secretaris van de streekjury, een gedegen presentatie van het proces dat de streekjury heeft doorlopen en droeg hij de geselecteerde inzendingen voor aan de vakjury.

De streekjury acht vier inzendingen kansrijk zijn voor de uitwerkingsfase van de ideeënprijsvraag Beerze Reusel: Natuuromslag, Waterdrager, De Beerze op waterbasis en Pulse. Daarnaast kende de streekjury nog twee eervolle vermeldingen toe, aan Bron en Auberge de Kempen, omdat deze inzendingen de streekjury tot een flinke discussie hadden aanzet. Zij kunnen naar de mening van de streekjury aan de uitwerkingsfase een positieve bijdrage leveren.

Door deze presentatie en de daaropvolgende discussie, waaraan ook Noud Janssen, Rien van den Berg en Bas Verbruggen deelnamen, werd het de vakjury duidelijk dat in het reconstructiegebied een bijzonder planproces aan de gang is. De vakjury complimenteerde de streekjury dan ook met het voorbeeldige juryproces.

De vakjury hield zijn kaarten naar de streekjury's nog even tegen de borst. Wel gaf de vakjury aan dat er een duidelijke overlap was tussen de door de streekjury's voorgedragen inzendingen en de voorlopige beoordelingen van de vakjury.

De vakjury beraadslaagt (19 mei)

Enkele van de inzendingen voor Beerze Reusel die de streekjury voordroeg had de vakjury op 12 mei juist allemaal laten afvallen. Die inzendingen werden opnieuw bestudeerd. Dit leidde tot enkele aanvullende overwegingen, maar de jury bleef bij zijn oordeel van 12 mei dat deze inzendingen niet in aanmerking kwamen voor een nominatie.

Er werd uitgebreid stilgestaan bij de wijze waarop de groep van genomineerde plannen een rol zouden kunnen spelen in het gebiedsproces dat de streekjury doorloopt.

Daarna is het advies van de streekjury van IJmeer naast

Hink-stap-sprong: het beoordelingsproces van de Streekjury Beerze Reusel

De streekjury Beerze Reusel kwam in het eerste half jaar van 2006 meerdere keren bijeen ter voorbereiding van het juryproces. Tijdens die voorbereidingen werden na de gemeenteraadsverkiezingen de drie zittende wethouders vervangen door drie nieuwe. Deze kersverse wethouders hebben zich geweldig ingezet, ondersteund door hun ambtenaren. In de week van 8-12 mei kwam de streekjury in een intensief proces van drie beoordelingsronden – hink, stap, sprong – tot een gezamenlijk advies aan de vakjury.

Hink: maandag 8 mei

In de eerste ronde kreeg de streekjury per inzending een korte introductie waarna de juryleden individueel de 13 inzendingen bekeken en een eerste indruk gaven van de plannen.

Stap: dinsdag 9 en woensdag 10 mei

Tijdens de tweede beoordelingsronde bekeek de streekjury de inzendingen grondig – individueel, in kleine groepjes of ondersteund door één of twee adviseurs. Ieder jurylid nomineerde vier inzendingen en droeg vier afvallers voor.

Sprong: vrijdag 12 mei

Na het nogmaals bekijken van alle inzendingen en het uitwisselen van argumenten, bepaalde de jury eerst de afvallers. Uit de overblijvende inzendingen koos de streekjury in twee stappen (voorlopige en definitieve nominatie) de vier kansrijke inzendingen als voordracht aan de vakjury.

de schifting van het vorige vakjuryberaad gelegd. Alle twijfelgevallen en kanshebbers zijn doorgenomen en met argumenten gefilterd tot de twee winnaars overbleven. Het meest visionaire plan kreeg de hoofdprijs.

Het eindoordeel van de vakjury (24 mei)

Met de voorzitter als gastheer kwam de vakjury op 24 mei in Utrecht bijeen voor het finale oordeel. Na het benoemen van de oorspronkelijke doelstellingen en criteria van de prijsvraaguitschrijving werden argumenten opnieuw tegen elkaar afgewogen. Via het uitgooien van hulplijnen naar enkele deskundigen werd nadere informatie over de werking van de Vogel- en Habitatrichtlijn en over het slibprobleem verkregen. Met alle ecologische en hydrologische argumenten en de calculaties op de achterkant van de sigarendoos over grondverzet en verstedelijking, werd besloten vast te houden aan oordeel van 19 mei.

Auberge De Kempen

Steen arrangement

De auberge De Kempen is een unieke plek waar je kunt genieten van de natuur en de historie van de Kempen. Het is een plek waar je kunt genieten van de natuur en de historie van de Kempen.

Landelijk Arrangement

Het arrangement 'Landelijk' biedt gasten de mogelijkheid om te genieten van de natuur en de historie van de Kempen. Het is een plek waar je kunt genieten van de natuur en de historie van de Kempen.

Steen Arrangement

Het arrangement 'Steen' biedt gasten de mogelijkheid om te genieten van de natuur en de historie van de Kempen. Het is een plek waar je kunt genieten van de natuur en de historie van de Kempen.

Canyus Arrangement

Het arrangement 'Canyus' biedt gasten de mogelijkheid om te genieten van de natuur en de historie van de Kempen. Het is een plek waar je kunt genieten van de natuur en de historie van de Kempen.

XOX

Natuurfonds

Heerlijk

3] Met de stroom mee!

De Beerze op waterbasis (nominatie)

Met haar goede en realistische ontwerpvisie sluit deze inzending aan bij de plannen en de lopende ingrepen in het gebied. 'De Beerze op waterbasis' geeft blijk van een grote kennis van het gebied en zijn potenties. Het plan geeft volgens de streekjury een goede uitwerking van het watersysteem in relatie tot natuur, met een koppeling van natuur en cultuur.

De inzenders schetsen een beeld van 2018, wanneer de Grote en Kleine Beerze op exact dezelfde plek door het gebied slingeren als in 1880 en als robuuste ecologische verbindingszone uitstekend functioneren. Drie grote eenheden natuur maken gradiëntrijk contact met de beekdalen van de Beerzen, waarin edelhert, korhoen en gladde slang symbool staan voor Het Groene Woud, De Brabantse Steppe en de Cartierheide.

Een robuuste verbindingszone heeft een robuust watersysteem nodig dat onafhankelijk is van zijn omgeving. De Beerzen worden in de toekomst alleen gevoed door regen- en grondwater.

Het water uit stedelijk gebied, landbouwgebied en de RWZI Hapert (waterzuivering) wordt gebruikt voor recreatie, mooi wonen, superlandbouw en de productie van bijzondere teelten. Daarmee is het mogelijk tien à vijftien procent van de grond te benutten voor waterlopen en berging.

In de robuuste verbindingszone ligt het primaat bij natuur, versterkt door combinaties met landbouw, recreatie, wonen, bedrijven en waterfuncties. De Robuuste Beerze, Het Groene Woud en Brabantse Steppe bieden ruimte aan avontuurlijk recreëren, struinen en overnachten in boomhutten. Verhalen over de Brabantse geschiedenis worden verteld op plekken waar avontuurlijk en comfortabel kan worden overnachten, in een beverburcht of in een goeikamer bij de boer. Het robuuste landschap produceert Bourgondische maaltijden met Mortelbrood, natuurvlees en Beersebier.

Met water, natuur en cultuurhistorie als dragers presenteren de inzenders een nieuw woonlandschap nabij Middelbeers, Plantage Middelbeers, met bijzondere vormen van wonen in een groene setting van recreatieve graanakkers op oude essen.

Met overheden, natuurorganisaties en marktpartijen zijn 'De Beerze op waterbasis' en 'Plantage Middelbeers' gezamenlijk succesvol te realiseren. De inzenders stellen dat de keus voor organisatie en financiering niet vooraf

bepaald kan en mag worden. Eerst is een nadere verkenning en uitwerking van het planconcept nodig. Die moet gepaard gaan aan een creatieve zoektocht naar de mogelijkheden van regels, beleid, middelen en procedures door private en publieke partijen.

De inzending 'De Beerze op waterbasis' beantwoordt aan de prijsvraagdoelstelling door haar overtuigende hydrologische oplossingsrichting. De inzending schetst een helder ideaalbeeld – een vrij afwaterend beeksysteem – dat consequent is vertaald naar sleutelprojecten. Het plan kan zo door naar de uitvoeringsfase, al verdienen de uitwerking van de sleutelprojecten en de organisatorische aanpak nadere detaillering.

De jury is enthousiast over deze inzending vanwege de keuze voor het watersysteem als drager met als uitgangspunt een scheiding tussen schoon en vuil water. De kracht van het water in de robuuste verbinding met de historie als inspiratiebron, krijgt de instemming van de jury.

De Beerze op waterbasis

Natuurlijk watersysteem

Inspiratie: noddeleuze principes van beeklozing

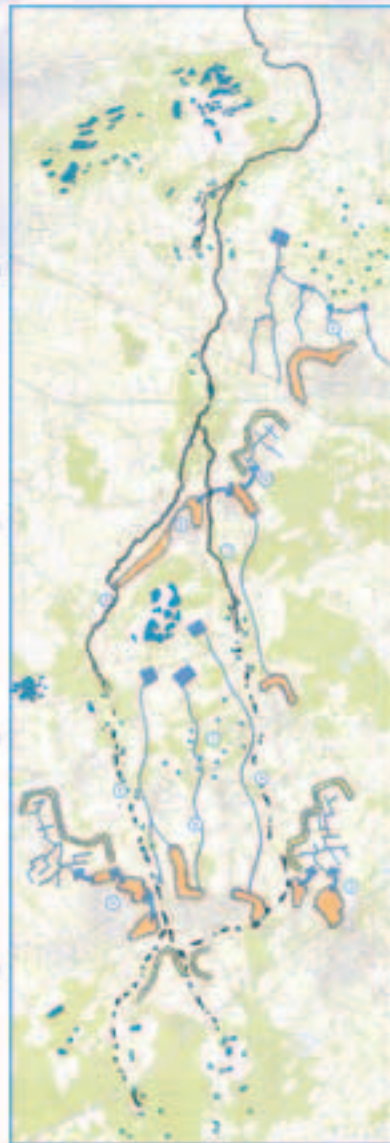
Cultuurhistorisch beekdal

Hellenaars beekdal

Poelen

Watersysteem asdek

Regenwatersysteem van stedelijk naar landelijk gebied

Landschapstypologie

Mortelen

Het Gense Woud

Cartierbeide Brabantse steppe

Kompositielandschap

Landschap "super de hooi"

Endek

Robuuste natuur

Begraaf

Zwarte ooievaar

Beekroonbos

Groene kiekendief

Donker purperwildevlinder

Groene waterspinnende

Cultureel Brabant

Deelgebied 1: RWZI - de Grote Beerze

Bourgondisch Brabant

Deelgebied 2: Plantage Middelbeers

Avontuurlijk Brabant

Waterdrager (nominatie)

‘Waterdrager’ formuleert oplossingen vanuit een hydro-ecologische visie op het gehele stroomgebied. Water is immers de belangrijkste bindende factor in het gebied. Als ‘een vloeiend verloop naar een evenwichtig landschap’ krijgt de ecologische hoofdstructuur gestalte, stellen de inzenders.

Verstopt tussen agrarische gronden en ingekaderd tot een weinig spannende waterloop zie je tegenwoordig de Beerze makkelijk over het hoofd. Het landschap is niet ingericht op basis van zijn landschappelijke kwaliteiten, zoals een goed grondwaterregime, beschikbaarheid van water of juist veiligheid. De inrichting wordt bepaald door compromissen tussen wonen, landbouw en natuur. Daardoor zijn problemen onvermijdelijk en blijft bijsturing nodig. Voor een duurzaam en succesvol beek- en landschapsherstel moeten we terug naar het oorspronkelijk landschap en de natuurlijke hydrologische situatie, stellen de inzenders.

De landbouwgronden op de hoger gelegen zandruggen willen de inzenders omvormen tot eigentijdse woeste gronden. Daar infiltreert het regenwater dat de ‘bron’ van een watersysteem kan voeden met water van hoge kwaliteit. Dat betekent niet dat die nieuwe woeste gronden weer heide moeten worden. Ook duurzame grondgebruikvormen, zoals de teelt van ‘Brabants-Robinia-hardhout’ is er mogelijk.

Tussen de hoger gelegen gronden en de beekdalen is ruimte voor intensievere landbouw, omdat daar het watersysteem minder kwetsbaar is. Het nutriëntrijke drainagewater wordt opgevangen en hergebruikt in droge periodes. Zuiverende rietvelden scheiden de landbouwgebieden van de beek.

In het kwelgebied van de beek krijgt de beekloop weer zijn natuurlijke vrijheid. In deze bijzondere afwisseling van nat en droog ontstaat een dynamisch ecosysteem met elzenbroekbossen, moerassen en grazige ruigtes. De rand van het beekdal biedt ruimte aan nieuwe Brabantse hoeves in een landgoedachtige setting. Deze bebouwing biedt een alternatief voor het dichtslibben met bebouwing van de beekzone in onder meer de stedelijke zone Eersel-Hapert-Bladel en vergroot de levensvatbaarheid van voorzieningen in de dorpen van het Beerzegebied.

Als voorbeeld doen de inzenders voorstellen voor het verbeteren van de waterkwaliteit in een gebied in het boven-

stroomse deel van de Groote Beerze. Hier moet ruimte worden gemaakt voor kwel en meandering, en een helofytenfilter tussen de waterbuffer en de beek. Sporen van menselijk ingrijpen worden verwijderd. De landbouwactiviteiten in het intermediaire gebied kunnen blijven bestaan.

In de realisatie van de waterbuffers in het landbouwgebied zien de inzenders een taak weggelegd voor het waterschap. Andere investeringen kunnen totstandkomen vanuit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Volgens de inzenders kunnen de investeringen zichzelf terugverdienen, wanneer in droge zomers geen beregeningsverbod hoeft te worden ingesteld.

‘Waterdrager’ houdt volgens de jury rekening met de streekcultuur. Het plan bevat een zorgvuldig uitgewerkt ontwerpidee met duidelijke perspectieven, al verdient de bestuurlijke aanpak nadere uitwerking.

Het ontwerpidee is consistent uitgewerkt in het sleutelproject ‘De Grote Beerze’. Dat project kan aansluiten bij lopende projecten in de streek. De verwachtingen over het wonen op landgoederen zijn wellicht te hoog gespannen.

‘Waterdrager’ heeft water als leidraad en operationaliseert het begrip ‘beekdal’. Deze inzending heeft een realistische en overdraagbare ontwerpvisie die creativiteit uitstraalt en op een keurige manier is gepresenteerd.

Terug naar het evenwicht

Onze visie richt zich niet alleen op de beek, maar op het hele systeem. Om het systeem en om de huidige landschappelijke inrichting te begrijpen, moet je terug gaan in de geschiedenis. In het ongerepte landschap zakke regenwater op de hoge zandruggen in de grond om op het laagste punt in het dal weer omhoog te kwellen. Daar stroomt de beek.

Van origine maakt de mens handig gebruik van de natuurlijke omstandigheden, men vestigde zich op hogere (droge) delen, nabij het voedselwater. Door technische ontwikkelingen, van molens tot kunstmest, werden beek en landschap aangepast aan de wensen van de mens. Nu

is het moment gekomen dat de technische ingrepen de mens tegen werken. Er is sprake van verdroging, overstroming en vervuiling in het beekdal.

Voor de toekomst is een andere aanpak noodzakelijk! Hierbij staat herstel van watersysteem voorop. Beek, natuur en mens krijgen hierin weer een passende plaats. Naast voldoende ruimte voor de traditionele landbouw en bestaande dorpen, ook ruimte voor nieuwe (economische) impulsen. In het nieuwe landschap zijn water, natuur en mens weer in evenwicht met elkaar.

LEGENDA

- stedelijk gebied/dorpen
- autosnelweg
- beken

Bouwstenen uit het oorspronkelijke landschap

- dekkandruggen/landduinen
- beekdalen
- droge bos- en heidegebieden
- natte natuur
- landschappelijke basisstructuur

Kenmerken van het natuurlijke watersysteem

- infiltratie in bestaande natuurgebieden
- infiltratie op de hooggelegen gebieden tussen de beken
- kwel
- intermediaire zones

- In een natuurlijk systeem fungeren hoger gelegen infiltratie gebieden als spons en zorgen voor zo voor toevvoer van schoon water richting de beek.
- De aanwezige vennen vormen een natuurlijke buffer.
- Belangrijk voor een robuust systeem is het beschermen van de infiltratiegebieden. Hiermee wordt een grote stap gezet tegen verdroging, overstromingen en verontreinigingen.
- De beek kent een afwisselende stroming en zo af en toe buiten zijn oevers.
- Langs de beekzone is nauwelijks grondwaterstroming aanwezig. Dit gebied heeft een stevige hydrologische basis voor landbouwactiviteiten.

Water als drager van de toekomstige ontwikkeling

Beschermen

- bestaand bos- en heidegebieden (droog)
- nieuwe landbouw
- vennen

Benutten

- overige natuurgebieden (nat)
- beekdalnatuur (kwel)
- nieuwe wonen (landschappelijke kwaliteit)

Bestendigen

- landertijen op de flanken van het beekdal

- Het toekomstige landschap bouwt voort op het watersysteem. Centraal staan bescherming van de infiltratiegebieden en het optimaal benutten van kwel.
- Landschapsscherming is gebaat op de hydrologische zonering en grijpt hiermee terug op de cultuurhistorie van het gebied.
- Wanneer er ruimte beschikbaar is voor zelfregulerende processen hoeft het profiel van een beek niet gegraven te worden maar vindt de beek zijn eigen weg.
- Nieuwe stedenbouwkundige elementen worden gerangschikt in een op de beek georiënteerde structuur, waarbij wordt ingespeeld op de specifieke kwaliteit die de beken bieden.
- Een robuust systeem in een herkenbaar landschap.

Waterdrager, draag het water naar de beek
De regen valt gestaag, het water stijgt
De bange waterdrager haast zich naar beneden
Waterdrager, zorg dat het water langer blijft

een vloeiend verloop naar een evenwichtig landschap

Ruimte voor elkaar

Onze visie benut de mogelijkheden van het watersysteem voor de verschillende gebruiksfuncties. De gebieden volgens uit de hydrologische analyse zijn hierbij leidend: infiltratiegebieden, kwelgebieden en intermediaire zones. Dit is de basis voor de ontwikkeling van een robuuste en evenwichtige ecologische verbindingzone. Een robuust natuurlijk systeem kan tegen een stootje. Kleinschalige woningbouw in de beekdalzone, tussen de ecologische verbindingzone, past in deze visie. Intensieve landbouw blijft behouden in de intermediaire zones. Op de kwetsbare infiltratiegebieden is hiervoor geen plaats. Hier krijgen nieuwe duurzame landbouwvormen een kans! Ook in het brongebied zal het watersysteem zich herstellen. De Kempen krijgt de status van natuurreservaat, zodat de toestrooming van voldoende water van goede kwaliteit richting de beek blijft gewaarborgd. De functies vertonen een duidelijke zonering.

De beek die zijn weg zoekt

- De beekdalzone geeft de breedte waarbinnen de natuurlijke beekprocessen hun gang kunnen gaan.
- De begrenzing sluit aan bij historische kades en dijkes, indicatief voor natte zones in het verleden.
- Elpendroebossen, moerassen en grazige ruigtes geven de overstromingsvlaktes een gezicht en vormen een robuuste ecologische verbindingzone.

Nieuwe wonen

- Nieuwe extensieve woonvormen op de aantrekkelijke plekken aan de randen van de beekdalzone.
- De Brabantse Hoeves voegen zich naadloos in het landschap. Intrinsieke omgevingskenmerken dicteren de locatie, inpassing en architectuur.
- Het nieuwe wonen vormt de basis voor lokale voorzieningen en draagt bij aan de leefbaarheid van het platteland.

Landerijen met afwisselend akkerbouw en weiden

- De bestaande landbouwgebieden vertegenwoordigen een cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteit. Op de flanken van het beekdal (intermediaire zone) kan deze functie zich verder ontwikkelen en optimaliseren.
- Nieuwe watercirculatiesystemen met centraal gelegen waterbassins bieden daartoe volop kansen. Bovendien blijven zo de effecten van de landbouw op het natuurlijke watersysteem beperkt.

Eigentijdse woeste gronden

- Omvorming naar nieuwe, extensieve landbouwvormen in de infiltratiegebieden is noodzakelijk om de bron van het watersysteem te conserveren.
- Nieuwe landbouwvormen bieden uitzicht op een duurzame ontwikkeling van zowel de agrarische sector als het hydrologische systeem.
- Productiebossen van Brabants hardhout (Robinia) en zogenaamde scharnelrunderen vormen op lange termijn een economische drager.
- Productiebossen leiden op termijn tot een herkenbaar fenomeen: de oorspronkelijke 'schrale' woeste gronden' manifesteren zich weer tastbaar in het landschap.

Waterdrager, draag het water naar de beek
Zuiver en geschoond door de tijd

Waterdrager, draag het water langzaam naar de beek
Waar de nieuwe natuur goed gedijt.

een vloeiend verloop naar een evenwichtig landschap

De juiste investering in de toekomst

Het water in de De Grote Beerze heeft de functie van waternatuur en viswater. Het zorgen voor een goede waterkwaliteit in de Grote Beerze heeft dus prioriteit. In ons sleutelproject leggen wij de prioriteit in het bovenstroomse deel van de Beerze. Het bovenstroomse deel is onafhankelijk van de andere delen van de beek. Ingrepen in dit deel van de beek leiden hierdoor direct tot de gewenste verbetering. Een goede start bovenstrooms werkt bovendien door naar benedenstroomse gebieden. Verder sluit ons sleutelproject aan bij het reeds gerealiseerde Waterpark Grote Beerze en het vanaf 2007 uit te voeren beekherstelproject op het traject Moerasbos - Grijsje Steen. De projecten versterken elkaar. Hiermee wordt in dit traject van de Beerze een stevige basis gelegd voor een robuuste Beerze.

De kracht van ons sleutelproject wordt gevormd door een combinatie van diverse functies. Natuurlijke zuivering (1) en hergebruik van landbouwwater (5) resulteren naast de aanwezigheid van beeknatuur (3) in een hydrologisch en ecologisch gezond beeksysteem. De productie van Brabants hardhout en biologische veeteelt in de vorm van grazende runderen (2) vormen samen met nieuwe woonconcepten (4) en diverse recreatieve voorzieningen (6) de economische dragers in het gebied. Ons sleutelproject heeft hiermee alle ingrediënten die nodig zijn voor een robuuste Beerze.

Het sleutelproject laat zien, dat er meer winst wordt geboekt als alle partijen de handen bijeen slaan. Het is geen compromis, maar samenwerking die leidt tot succes.

*Waterdrager draag het water naar de beek
Het water kabbelt, het water verpoost
De waterdrager komt langzaam in evenwicht
En het water wordt door het landschap geliefkoosd*

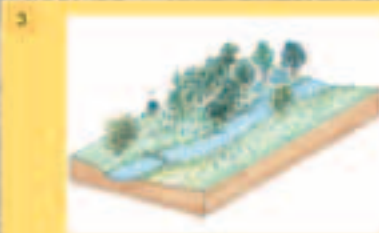
Natuurlijke zuivering

- moerassen langs de beek vormen een natuurlijke overgang tussen landbouw en beekdal
- moerassen zuiveren het water
- vogels gebruiken het zuiveringsmoeras als broed- en verblijfplaats

Brabants Hardhout & Beerze Buffels

- eigenbijde variant op de oorspronkelijke 'woeste grond'
- uitgestrekte boomweiden in kruidenrijke graslanden
- productie 'Brabants Hardhout' (Robiniahout)
- schapevlees van 'Beerze Buffels' (half-natuurlijke runderen)
- regenwater verzamelt zich in (natuurlijke) laagtes en infiltreren in de bodem

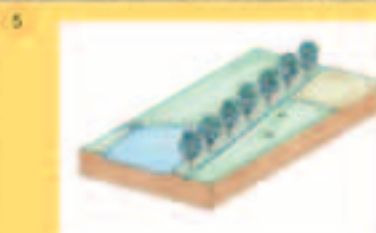
Beeknatuur

- in het brede beekdal bepaalt de Beerze zijn eigen vorm en zoekt de beek z'n eigen weg
- de ligging van de beek verandert in de loop der tijd door de afwisselende kracht van het water en natuurlijke obstakels zoals takken of wortels van bomen
- begeleid door Elzenbroekbossen kronkelt de beek door het landschap

Brabantse Hoeses

- wonen op de grens tussen cultuur en natuur
- buitenzijde hoeve: landschap tot aan de gevel
- binnenzijde hoeve: gebruiksruimte

Hergebruik landbouwwater

- waterbassins vangen water op in natte perioden en worden benut als beregeningswater in droge perioden
- de landbouw kan zelfstandig het water op de landbouwgronden sturen
- de bassins worden ingebed in het landschap, zodat de landschappelijke impact gering is

Goed toeven

- de nieuwe landschapsstructuur zal de wezenlijke verschillen tussen beekdal, flanken en de hogere gronden weer tastbaar maken
- fietsend door het beekdal word je verrast door foeragerende ooievaars in de moerassen en de velden met dotterbloemen
- wandelend langs de hogere delen komt de geur van duizendknoopforteikruid je tegemoet

een vloeiend verloop naar een evenwichtig landschap

X Ω X – Auberge De Kempen (aanvullende opdracht)

‘Auberge de Kempen’ biedt het gebied, met een kleurrijke en krachtige presentatie op een grote menukaart, een drietal arrangementen aan. De arrangementen bestaan uit elkaar aanvullende initiatieven. Via verevening kunnen deze arrangementen volgens de inzenders de opbrengsten leveren die nodig zijn voor de ontwikkeling van de robuuste ecologische verbindingszone langs de Beerze.

De bewoners zijn tevreden met hun rustig bestaan. De omgeving contrasteert daar echter mee: het bruist volop. Met een ligging tussen Tilburg en Eindhoven ligt Beerze Reusel immers in ‘Brainport Nederland’.

De ruimtelijke identiteit van het gebied wordt gevormd door de contrasten tussen beekdalen, oude en jonge ontginningen en beboste dekzandruggen en dorpen die als linten over het landschap liggen. De beken vormen dunne snoeren, dwars op de bebouwingslinten. De jonge ontginningen en de ruilverkavelde gebieden komen volgens de inzenders in aanmerking voor transformatie. Dit zijn de nieuwe woeste gronden.

Met de menukaart willen inzenders de belangstelling van ondernemers wekken om bij te dragen aan de realisering van de robuuste ecologische verbindingszone langs de Beerze. Daarmee willen ze ondernemers verleiden om op de nieuwe woeste gronden locaties te ontwikkelen, terwijl zij daar tevens aan landschapsontwikkeling doen en een deel van de robuuste ecologische verbindingszone ontwikkelen. Om het proces te ondersteunen biedt ‘X Ω X’ een koffer met instrumenten aan.

Als sleutelprojecten zijn drie combinaties of arrangementen mogelijk:

- landelijk arrangement, een combinatie van landbouw, wonen in het bos, landgoederen, glastuinbouw;
- steen arrangement, een combinatie van wonen, outlet, bedrijventerrein, seniorendorp;
- campus arrangement, dat een combinatie is van wetenschap, glastuinbouw en wonen.

Voorbeelden van locatieontwikkelingen zijn een kassencomplex bij de A58, een seniorendorp tussen Hapert en Casteren, of de wetenschapscampus Solar-valley voor onderzoek naar zonne-energie ten zuiden van Bladel.

De jury steunt de gekoppelde oplossingen en het aanspreken van de ondernemerszin in de streek. Wel vraagt de jury zich af of de culturele binding met de streek vol-

doende is. Wat gebeurt er met deze aanpak als de diversiteit aan initiatieven tegenvalt?

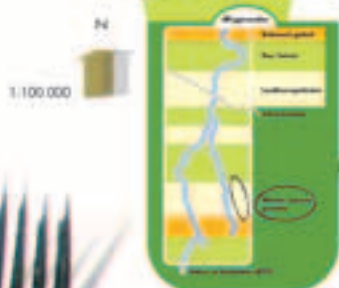
De gedachte van de verhandelbare ruimtelijke ontwikkelingsrechten is interessant voor de dynamiek. De economische basis hieronder kan verder worden uitgezocht.

Volgens de jury is de procesaanpak met een menukaart en een vereveningsprincipe sterk, maar zou de visie meer integraal kunnen worden gemaakt. De hydrologische kant zou bijvoorbeeld verder moeten worden uitgewerkt. De inzenders wijzen een nieuw ruimtelijk ontwerp af. Dit zou volgens de jury een schrikbeeld kunnen oproepen van een nieuwe planologisch chaos. Het zou evenwel ook de streek kunnen prikkelen om de uitvoering van het reconstructieplan meeromvattend te maken.

‘X Ω X’ bevat volgens de jury interessante arrangementen die een welkome aanvulling zijn op de twee genomineerden voor de uitvoeringsfase. ‘X Ω X’ kan een impuls betekenen voor het innovatief nadenken over het proces van planvorming in dit gebied.

Auberge 'De Kempen'

De stroomgebiedswisje

Nieuwe woeste gronden

Om de omgeving waar te maken heeft
Beerte - Ruurlo behoeft een nieuw
sien. Wij bieden een ontwikkelingsconcept
waarin we ondernemers ontwikkelings-
ruimte geven. Voor die ruimte gaan we
op zoek naar nieuwe woeste gronden
gebieden waar nieuwe economische
initiatieven mogelijk zijn. In ruil voor het
gebruik van deze ontwikkelingsruimte
ontwikkelen de ondernemers de Robuuste
Ecologische Verbindingszone.

Historisch contrastrijk
landschap

Door sluipende
ontwikkelingen gaan
contrasten verloren

Auberge 'De Kempen':
contrasten worden
versterkt

XΩX

Landelijk Arrangement

Het arrangement "landelijk" bevat gerechten die passen bij het agrarische en rustieke karakter van de streek. Ze geven invulling aan mogelijkheden voor recreëren, landelijk wonen en agrarische activiteit. Ontwikkelingen in dit arrangement zijn onder andere boswonen, landgoederen, glastuinbouwlocaties en een leisurepark. Het sleutelproject dat hierin past, is de ontwikkeling van een glastuinbouwlocatie tussen landgoed Baest en bungalowpark Stille Wille.

Steen Arrangement

Het "steen"-arrangement maakt optimaal gebruik van de sterke economische kracht van de woonconsument. Landelijk wonen, eventueel in combinatie met zorg, krijgt ruim baan. Er zijn faciliteiten als een outletcentre en een leisurepark. Werken dichtbij huis wordt mogelijk door bedrijventerreinen om de hoek. Het seniorendorp tussen Hapert en Hoogeloon, als sleutelproject de Groote Beerze, past in dit arrangement.

Campus Arrangement

Bij de keuze voor het "campus"-arrangement wordt optimaal aangesloten bij de dynamiek in de omgeving. Beerze – Reusel wordt een belangrijke pion in de innovatieve regio door bundeling van wetenschappelijk onderzoek en directe toepassing in bijvoorbeeld glastuinbouw. Er komen woonfaciliteiten en recreatiemogelijkheden voor gastmedewerkers. Het sleutelproject Solar-valley ten zuiden van Bladel is onderdeel van dit arrangement.

Het procesontwerp

In het proces van de uitwerkingsfase staan drie onderdelen centraal:

1. Betrekken van de streek, in het bijzonder de Regionale Reconstructie Commissie en de bewoners, o.a. door gebruik van Internet
2. Ontwikkelen van een instrumentenkoffer met daarin instrumenten als beeldkwaliteitplannen, kavelruil, participaties in economische ontwikkelingen;
3. Het verleiden van potentiële ondernemers en initiatiefnemers, zoals projectontwikkelaars, glastuinders, wetenschappelijke instellingen en universiteiten.

XOX

De afvallers uit de tweede juryronde voor de prijsvraag Beerze Reusel

Bron

De op hydrologische leest geschoeide inzending ‘Bron’ is visionair en heeft een sterke grafische uitwerking. De inzending geeft een prachtig ideaalbeeld, waarbij op een hoger schaalniveau en integraal is gekeken. De jury is positief over het herstel van kringlopen, de aandacht voor bestuurlijke problematiek en de kansen van de inzending op draagvlak in de streek. Naar de mening van de jury ontbreekt echter een goed uitvoeringsperspectief. Waterboeren en toeristen alleen vormen een onvoldoende economische basis, waardoor het plan een romantisch beeld blijft. De jury ziet weinig in collectieve woonvormen in dit gebied.

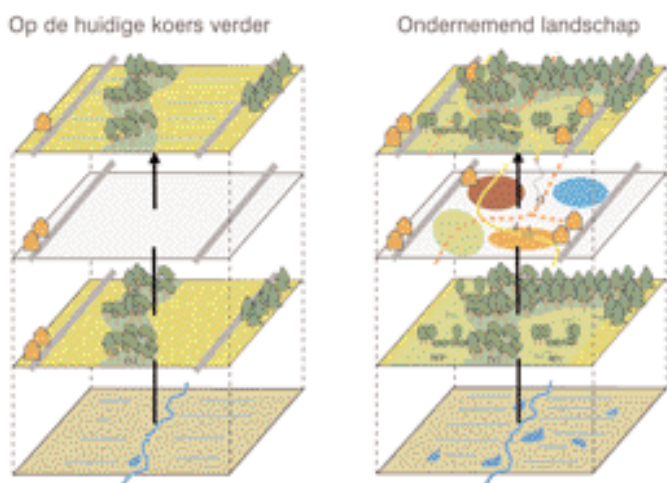
‘Bron’ is een consistente uitwerking van de prijsvraagdoelstelling. Daarbij is een dorpsuitbreiding bij Casteren de meest concrete uitwerking van het ontwerpidee om kringlopen te herstellen. Wel staat deze uitwerking op gespannen voet met het vigerende beleid. De sleutelprojecten zijn terughoudend, al acht de jury het positief dat een koppeling is gelegd met de opgave voor piekopvang bij 's-Hertogenbosch.

Drie-eenheid

Deze inzending houdt als een der weinige het hoofd koel en trekt de robuuste verbindingszone in twijfel. De inzenders kiezen voor een verschillende aanpak van de EHS en de robuuste ecologische verbindingszone. De uitvoering van het beekherstel krijgt de hoogste prioriteit, met een koppeling tussen beleving en natuur. ‘Drie-eenheid’ beschouwt het gebied niet als eenheid, maar maakt een aansprekend onderscheid tussen drie deelgebieden: inrijgebied in de bovenstroom, mozaïek in het midden-deel en kwelgebied in de benedenstroom.

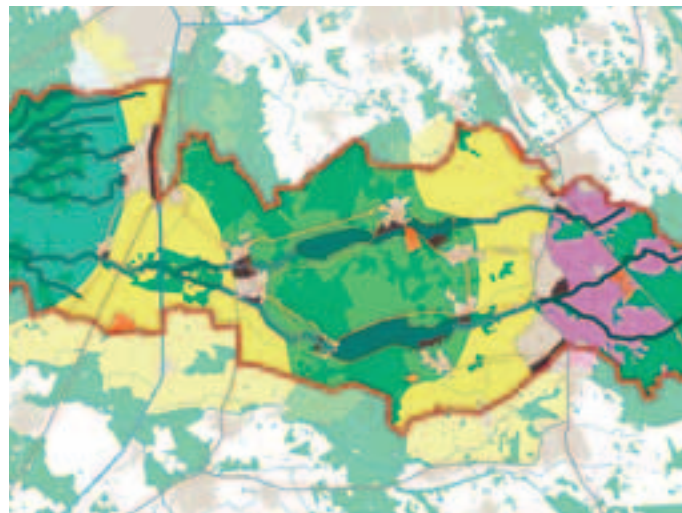
Het verhaal van deze inzending mist een enerverende visie en wordt wat saai door het ontbreken van interessante oplossingen en dwarsverbanden. De inzenders kiezen naar de mening van de jury met hun nadruk op water een eenzijdige benadering. De invloed van de flanken op de beek onderschatten ze daarmee. Het plan ligt dicht bij het huidige beleid en met boeren zou dit plan goed te overleggen zijn. Er worden echter maar twee projecten aangedragen, die de jury onvoldoende uitvoeringsgericht vindt.

Manifest voor een ondernemend landschap

Met de bever als icoon heeft deze inzending een sterk leidend beginsel. De burgers worden aangesproken op hun ondernemerschap om hun bestaansbronnen te verbreden. Het ontbreekt echter aan een leidmotief voor de streek als geheel, waardoor de ruimtelijke uitwerking achterblijft. Een gebied ontwerpt zichzelf niet zomaar. In het plan is een tweedeling tussen hoge en lage zandgronden gemaakt en de inzending introduceert daarmee een mega-ontwerpogave.

De jury staat positief tegenover de integrale benadering en de onderbouwing vanuit water en andere omgevingsfactoren. De toegankelijkheid van gebieden is goed in het plan verwerkt, maar de geïntroduceerde bever zal moeite hebben in en door gebieden van de zogenaamde 'durpers' en ondernemers te komen. Daar bijt dit ontwerp-idee zich in zijn eigen staart. De inzending richt zich voor de robuuste verbinding vanuit ecologische optiek te eenzijdig op de bever. Het is daarbij overmoedig om te denken dat een recreatieondernemer meebetaalt aan zijn omgeving, terwijl die genoeg heeft aan de kosten van het eigen terrein.

Mb3

Hier is Napoleon aan het woord. De inzenders onderkennen dat de landschappelijke versnippering anders moet worden aangepakt en werken dit bestuurlijk uit. Daarbij staan niet alleen de landbouwgronden ter discussie, maar ook van de natuurorganisaties wordt een aandeel gevraagd. Het water is structurerend en voor de bestuurlijke inbedding krijgt de kroonprins een sturende rol. Het is echter de vraag of de kroonprins de pretentie heeft deze rol te vervullen. In feite vormt de reconstructiecommissie al een dergelijke bestuurlijke tussenlaag. De jury is van mening dat een heldere analyse van het watersysteem is gemaakt, maar dat de ecologie en waterrelaties onvoldoende zijn uitgewerkt. De 'flessenhalzen' van de robuuste verbinding in de intermediaire gebieden staan haaks op de uitgangspunten voor water en natuur. De inzending is mooi gepresenteerd en straalt veel enthousiasme uit. Het gemaakte verschil in deelgebieden is aardig, maar de jury twijfelt aan de praktische haalbaarheid. Er moeten nog ingrijpende keuzes worden gemaakt. In hun essay maken de inzenders onvoldoende duidelijk hoe zij de concrete uitvoering willen aanpakken. Het bestuurlijk concept kan evenwel een aardige aanleiding vormen voor een discussie rond de uitvoeringsorganisatie.

Natuuromslag

De streekjury oordeelt dat 'Natuuromslag' past bij de streek en dat deze inzending een injectie kan geven aan alle lopende projecten. Volgens de streekjury werken de inzenders het gepresenteerde ontwerpidee consistent uit in de sleutelprojecten. De vakjury meent echter dat dit plan te utopisch is.

'Natuuromslag' heeft een krachtig en uitnodigend concept en een heldere ontwerpvisie met natuur als nieuw oriëntatiepunt. In het ideaalbeeld voor Beerze Reusel dat de inzending schetst, speelt de streekidentiteit een grote rol: een landschap met natuurencaves transformeert tot een landschap met cultuurencaves. In het robuust ingerichte watersysteem is ruimte voor natuurlijke processen en het vergroten van de sponswerking van het gebied. De analyse van het landschap schiet echter tekort.

Het voorstel om de infrastructuur in delen van het gebied af te sluiten, lijkt de jury geen goed idee. De meerwaarde van de voorgestelde extra zaligheden in dit 'land van de acht zaligheden' overtuigt de vakjury niet. Het plan bevat zelf amper voorstellen om deze ideale wereld te bereiken. Het plan schetst een romantisch beeld, maar in de trechtering naar de uitvoering zal realisatie onmogelijk blijken.

De vakjury vindt het voorstel van de inzenders om het gebied de status van nationaal park te geven interessant. 'Natuuromslag' stimuleert om na te denken over de natuur als leidend beginsel in de planvorming.

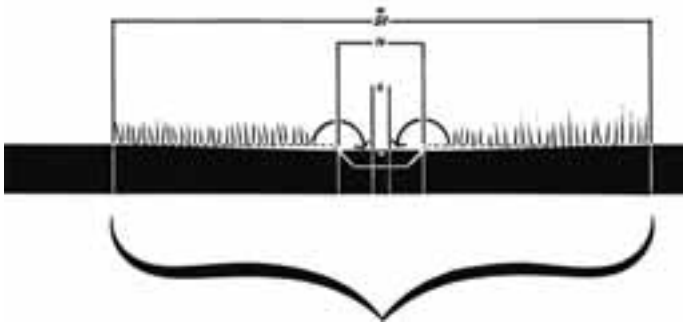
Pulse

De streekjury vindt 'Pulse' een kleurrijke inzending die discussie uitlokt. 'Pulse' stelt de rol van vormgeving en ontwerpen in het planproces aan de orde. Het plan stelt volgens de vakjury echter ingrepen voor die amper gebiedseigen genoemd kunnen worden, bijvoorbeeld een buitenproportioneel groot bouwblok langs de beek. Uiteindelijk wordt er wel een realistische visie op uitvoering gegeven. Dat leverde een fraai vormgegeven inzending op die niet beperkt blijft tot een smalle strook rond de beek, maar verschillende initiatieven in het gebied stimuleert. Het gebruik van het principe 'meer ruimte voor water' om te komen tot een breed robuust watersysteem spreekt aan.

De kade om het beekdal te markeren – de Beerzeband – zou interessante uitdagingen kunnen bieden aan de boeren in het gebied, en tevens tot een fikse discussie kunnen leiden.

De inzenders doen een verwoede poging structuur te zoeken, maar bieden een onsamenhangende in plaats van gestructureerde oplossing.

De afvallers uit de eerste juryronde voor de prijsvraag Beerze Reusel

Accolade

Met één groot spandoek als inzending is de presentatie even karig als origineel. En baldadig. In het essay geven de inzenders blijk van visionair denken en vindingrijkheid.

De ideeën over het ruimte geven aan water en de productie van biomassa zijn aardig, maar vormen een te smalle basis voor een uitvoeringsstrategie. Zou de oplossing werkelijk zo simpel zijn als een slim profiel van de beken in de vorm van een liggende accolade?

de_kempen.eu

Dit plan maakt op een originele manier gebruik van de Boswet door deze nog strenger toe te passen, of helemaal af te schaffen. De Boswet is echter niet specifiek voor de streek gemaakt. Ook de referentiebeelden lijken beter elders te passen dan in het gebied van Beerse Reusel. De jury trekt de geloofwaardigheid van de voorgestelde bestuurlijke organisatie in twijfel. Het principe 'schaf alle regels maar af, dan komt het vanzelf wel goed' slaat niet aan bij de jury. De inzending blijft volgens de jury steken in een Jan Mulder-achtige uitbarsting in de Kempen. Dit gebied verdient beter!

Samen bouwen aan Beerze-Reusel

De presentatie met Legoblokjes geeft de inzending een geheel eigen sfeer. De invulling is echter overgelaten aan de beschouwer. Een watervisie ontbreekt en de inzenders gaan voorbij aan de prijsvraagopgave. Het overlaten aan vraag en aanbod laat een te brede oplossingsrichting open, die niet op de streek geënt is.

Met zinnen als 'water in het landschap is mooi en kan gezellig kabbelen', schept de inzending een romantisch beeld van een landschap waar een ieder zou willen wonen. De jury staat evenwel liever met beide benen op de grond.

πT MMXVI (Palimpsest)

De jury vindt het essay bij deze inzending lezenswaardiger dan de plankkaart. Het landschap op deze kaart is een openluchtmuseum geworden waarin de cultuurhistorie interessant is verwerkt. De jury is echter van mening dat de inzending te veel is gericht op een natuurbeeld van het arcadische landschap van 1880.

De sleutelprojecten hebben de potentie vernieuwend te zijn. Het plan biedt evenwel geen handvat, geen ontwikkelingsperspectief en geen kader.

OLIS VISCIE

olis kusten

IJ₂O

Amsterdam en Kinare groeien samen met de regio IJmeer. De consequentie hiervan is een sterk veranderende verhouding van het stedelijk gebied rondom het IJmeer. Deze ontwikkelingen zullen een belangrijke impact hebben op de regio. Om deze ontwikkelingen te begeleiden is er een strategie nodig. Deze strategie is de basis voor de ontwikkeling van de regio IJmeer. De strategie is gebaseerd op de volgende principes:

- Het IJmeer is een belangrijk onderdeel van de regio.
- Het IJmeer moet worden ontwikkeld als een leefbaar gebied.
- Het IJmeer moet worden ontwikkeld als een gebied met veel mogelijkheden voor recreatie en sport.
- Het IJmeer moet worden ontwikkeld als een gebied met veel mogelijkheden voor wonen en werken.
- Het IJmeer moet worden ontwikkeld als een gebied met veel mogelijkheden voor natuur en landschap.